

Περιεχόμενα

Πρόλογος.....	25
---------------	----

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ

1. Η ιδιαιτερότητα της ψυχιατρικής σήμερα	33
Βιβλιογραφία.....	38

ΒΕΝΕΤΣΑΝΟΣ ΜΑΥΡΕΑΣ, ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ

2. Διαγνωστικά συστήματα και ψυχιατρικές ταξινομήσεις	39
1. Η επιστημολογική ρευστότητα της ψυχιατρικής.....	39
2. Κοινωνικοί παράγοντες και ψυχιατρική διάγνωση.....	41
3. Οι φαρμακευτικές θεραπείες και η ψυχιατρική διάγνωση.....	42
4. Για το ψυχοδυναμικό μοντέλο.....	44
5. Τα προβλήματα και οι εφαρμογές της ψυχιατρικής διάγνωσης.....	45
6. Γενικά περί ταξινομήσεων.....	47
7. Ιστορία των ψυχιατρικών ταξινομήσεων.....	49
8. Οι διεθνείς ψυχιατρικές ταξινομήσεις (International Classification of Diseases – ICD).....	51
9. Οι ταξινομήσεις ICD-10 & ICD-11.....	52
10. Οι αμερικανικές ψυχιατρικές ταξινομήσεις.....	53
11. Η ταξινόμηση DSM-5.....	57
12. Άλλα ταξινομικά συστήματα στην ψυχιατρική.....	59
12.1. Γαλλικές ψυχιατρικές ταξινομήσεις.....	59
12.2. Η ταξινόμηση RDoC (Research Domain Criteria).....	59
12.3. Το Ψυχαναλυτικό Διαγνωστικό Εγχειρίδιο PDM (Psychoanalytic Diagnostic Manual).....	60
12.4. Η Διεθνής ταξινόμηση της λειτουργικότητας, της αναπηρίας και της υγείας (International Classification of Functioning Disability and Health – ICF).....	60
13. Κριτική των ψυχιατρικών ταξινομήσεων.....	61
13.1. Αντιδιαγνωστική/αντιψυχιατρική κριτική.....	61
13.2. Κριτική σχετικά με την «πραγμοποίηση» (reification) και ιατροκοποίηση των ψυχιατρικών διαγνώσεων από τις ταξινομήσεις DSM.....	62
13.3. Διαγνωστικός πληθωρισμός των DSM.....	65
13.4. Αξιοπιστία και εγκυρότητα των ψυχιατρικών διαταραχών.....	65
13.5. Απουσία ενδιαφέροντος για την περιγραφική ψυχοπαθολογία.....	66
13.6. Υποτίμηση της υποκειμενικής εμπειρίας του ασθενούς.....	67
14. Διαστασιακές ταξινομήσεις στην ψυχιατρική.....	67
15. Συμπέρασμα.....	68
Βιβλιογραφία.....	70

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

3. Η έννοια της κατανόησης στην ψυχοπαθολογία	77
1. Το περιεχόμενο της κατανόησης	80
2. Το βίωμα	82
3. Η κατανόηση στην ανθρώπινη συνάντηση και στη νόσο.....	83
4. Ως επίλογο	88
Βιβλιογραφία.....	89

ΒΑΣΙΛΗΣ ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ, ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ

4. Αρχές ψυχοδυναμικής ψυχιατρικής	91
1. Οι θεωρίες του Freud.....	91
1.1. Στάδια ψυχοσεξουαλικής εξέλιξης	98
2. Οι θεωρίες της M. Klein	111
3. Νέα ρεύματα ψυχανάλυσης.....	114
3.1. Donald Winnicott.....	114
3.1.1. Η ανθρώπινη φύση: το πλαίσιο αναφοράς του Winnicott.....	115
3.1.2. Το πλαίσιο περιβάλλοντος – ατόμου.....	115
3.1.3. Μεταβατικά φαινόμενα (Transitional phenomena)	115
3.1.4. Η χρήση του αντικειμένου	115
3.2. Wilfred Bion.....	119
3.3. Otto Kernberg	123
3.4. André Green.....	126
3.5. Heinz Kohut.....	131
3.6. Jacques Lacan.....	134
3.7. Stephen Mitchell.....	139
Βιβλιογραφία.....	144

ΧΡΥΣΗ ΓΙΑΝΝΟΥΛΑΚΗ

5. Φυσιολογικός και παθολογικός ναρκισσιμός	147
1. Εισαγωγή.....	147
2. Ψυχοδυναμική θεώρηση	150
2.1. Η φροϋδική θέση	150
2.2. Η Ψυχολογία του Εαυτού (Kohut).....	152
3. Η θεωρία των αντικειμενότροπων σχέσεων.....	156
3.1. Κλινική βινιέτα.....	157
Βιβλιογραφία.....	160

ΜΑΡΙΝΑ ΣΚΟΥΡΤΕΛΗ

6. Η θεωρία του δεσμού (attachment theory)	161
1. Η θεωρία του δεσμού ως θεωρία θυμικής ρύθμισης.....	161
2. Η θεωρία του δεσμού ως θεωρία γνωστικών λειτουργιών.....	162
3. Άμυνες και ψυχοπαθολογία.....	164
4. The Adult Attachment Interview (AAI).....	165
5. Η ανάπτυξη της ικανότητας ψυχοποίησης (mentalisation).....	166
Βιβλιογραφία.....	170

Β. ΚΛΙΝΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΑΣΘΕΝΟΥΣ

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ

7. Η ψυχιατρική συνέντευξη	177
1. Εισαγωγή.....	177
2. Διαδικασίες δέσμευσης: συμμαχία και ενσυναίσθηση.....	179
3. Δημιουργία αισθήματος ασφάλειας στην πρώτη συνέντευξη.....	182
4. Η κατανόηση του ασθενούς.....	183
5. Δυναμική δομή της συνέντευξης.....	184
5.1. Στάδιο 1ο: Εισαγωγή.....	184
5.2. Στάδιο 2ο: Άνοιγμα.....	185
5.3. Στάδιο 3ο: Σώμα συνέντευξης.....	188
5.4. Στάδιο 4ο: Κλείσιμο.....	192
5.5. Στάδιο 5ο: Τέλος συνέντευξης.....	193
6. Μεθοδολογική προσέγγιση της ψυχοδυναμικής αξιολόγησης.....	193
Βιβλιογραφία.....	194

Γ. ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ

ΣΤΕΛΙΟΣ ΦΑΡΣΑΛΙΩΤΗΣ, ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ

8. Σχιζοειδής, Σχιζότυπη και Παρανοϊκή διαταραχή προσωπικότητας	197
1. Εισαγωγή.....	197
2. Κλινική εικόνα και περιγραφικά κριτήρια.....	199
3. Βασικές προβληματικές των ψυχωτικών οργανώσεων της προσωπικότητας.....	205
4. Θεραπευτική προσέγγιση.....	208
Βιβλιογραφία.....	209

ΙΑΚΩΒΟΣ ΚΛΕΩΠΑΣ

9. Μεταιχμιακή διαταραχή της προσωπικότητας	211
1. Περιγραφή και κριτήρια της Μεταιχμιακής διαταραχής προσωπικότητας στο DSM-5.....	213
2. Περιγραφή και κριτήρια της Μεταιχμιακής διαταραχής προσωπικότητας στο ICD-10.....	214
3. Νευροβιολογικοί παράγοντες της Μεταιχμιακής διαταραχής προσωπικότητας.....	215
Συμπερασματικά.....	217
Βιβλιογραφία.....	217

ΧΡΥΣΗ ΓΙΑΝΝΟΥΛΑΚΗ

10. Нарκисσιστικές Διαταραχές Προσωπικότητας	219
1. Εισαγωγή – Προσωπικότητα και διαταραχή της.....	219
2. Διαγνωστικά κριτήρια – Φαινομενολογία.....	221
3. Ψυχοδυναμική προσέγγιση στην αιτιολογία και την παθογένεση.....	223
3.1. Θεραπεία.....	225
3.1.1. Ψυχανάλυση.....	225
Βιβλιογραφία.....	229

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ, ΣΤΕΛΙΟΣ ΦΑΡΣΑΛΙΩΤΗΣ

11. Αντικοινωνική διαταραχή προσωπικότητας	231
1. Εισαγωγή.....	231
2. Κλινική εικόνα.....	231
3. Ζητήματα ορολογίας.....	233
4. Επιδημιολογικά δεδομένα.....	234
5. Αιτιοπαθογένεια.....	235
5.1. Νευροβιολογικοί παράγοντες.....	235
5.2. Ψυχοκοινωνικοί παράγοντες.....	236
6. Ψυχοδυναμική κατανόηση.....	236
7. Θεραπευτικές επιλογές.....	238
7.1. Φαρμακευτική θεραπεία.....	239
7.2. Ψυχοθεραπείες.....	239
7.3. Ομαδικές θεραπείες.....	240
Βιβλιογραφία.....	242

ΣΤΕΛΙΟΣ ΦΑΡΣΑΛΙΩΤΗΣ

12. Υστερική (ιστριονική) διαταραχή προσωπικότητας	243
1. Εισαγωγή.....	243
2. Υστερικά στοιχεία χαρακτήρα.....	244
3. Σχέσεις μεταξύ υστερικής προσωπικότητας και υστερίας.....	246
4. Βασικές προβληματικές της υστερικής οργάνωσης.....	246
5. Διαφορική διάγνωση και θεραπευτική προσέγγιση.....	247
Βιβλιογραφία.....	249

ΜΑΡΙΝΑ ΣΚΟΥΡΤΕΛΗ

13. Ψυχαναγκαστική – Καταναγκαστική, Αποφευκτική και Εξαρτημένη διαταραχή προσωπικότητας	251
1. Ψυχαναγκαστική – Καταναγκαστική διαταραχή προσωπικότητας (ΨΚΔΠ).....	252
1.1. Ψυχοδυναμική κατανόηση.....	254
1.2. Ψυχοθεραπευτικές προσεγγίσεις.....	257
2. Αποφευκτική διαταραχή προσωπικότητας (ΑΔΠ).....	259
2.1. Ψυχοδυναμική κατανόηση.....	261
2.2. Ψυχοθεραπευτικές προσεγγίσεις.....	263
3. Εξαρτημένη διαταραχή προσωπικότητας (ΕΔΠ).....	264
3.1. Ψυχοδυναμική κατανόηση.....	266
3.2. Ψυχοθεραπευτικές προσεγγίσεις.....	268
Βιβλιογραφία.....	270

Δ. ΨΥΧΟΔΥΝΑΜΙΚΗ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ

ΣΤΕΛΙΟΣ ΦΑΡΣΑΛΙΩΤΗΣ, ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ

14. Νευρώσεις – Αγχώδεις διαταραχές	275
1. Εισαγωγή.....	275
2. Αγχώδεις διαταραχές.....	283
2.1. Εισαγωγικές έννοιες.....	283
2.2. Σημειολογία του άγχους.....	286

2.3. Διαταραχή πανικού.....	289
2.4. Διαταραχή γενικευμένου άγχους.....	290
2.5. Στοιχεία ψυχοδυναμικής κατανόησης των αγχώδων καταστάσεων.....	292
2.5.1. Οι δύο θεωρίες σχετικά με το άγχος στον S. Freud.....	292
2.5.2. Αγχώδεις διαταραχές και νεύρωση.....	293
3. Φοβίες.....	294
3.1. Εισαγωγικές έννοιες.....	294
3.2. Αγοραφοβία.....	295
3.3. Ειδική φοβία.....	297
3.4. Κοινωνική φοβία.....	298
3.5. Στοιχεία ψυχοδυναμικής κατανόησης των φοβιών.....	300
3.5.1. Νευρωτικές φοβίες και μη -νευρωτικές φοβίες.....	300
3.5.2. Φοβική νεύρωση.....	300
4. Υποχονδριακές διαταραχές.....	301
4.1. Ιστορία και έννοιες της υποχονδρίας.....	301
4.2. Σύγχρονη νοσογραφική ταξινόμηση.....	302
4.3. Κλινική εικόνα και ψυχοπαθολογικές εκφράσεις.....	303
4.4. Αιτιοπαθογένεια.....	304
4.5. Κλινικές μορφές.....	305
4.6. Διαφοροδιάγνωση.....	305
5. Υστερία.....	306
5.1. Εισαγωγικές έννοιες.....	306
5.2. Συμπτωματικές εκδηλώσεις της υστερίας.....	308
6. Ψυχαναγκαστική νεύρωση (ιδεοψυχαναγκαστική διαταραχή).....	309
6.1. Εισαγωγικές έννοιες.....	309
6.2. Κλινική σημειολογία της ψυχαναγκαστικής παθολογίας.....	310
6.3. Στοιχεία ψυχοδυναμικής κατανόησης της ψυχαναγκαστικής παθολογίας.....	313
6.3.1. Θεμελιώδεις προβληματικές της Ψυχαναγκαστικής νεύρωσης.....	313
6.3.2. Τυπικοί μηχανισμοί άμυνας στην Ψυχαναγκαστική νεύρωση.....	315
7. Διαφοροδιαγνωστικές παρατηρήσεις.....	317
8. Ψυχαναλυτική ψυχοπαθολογία των νευρώσεων: θεμελιώδεις παράμετροι της νευρωτικής λειτουργίας.....	318
9. Κλινικά παραδείγματα.....	329
10. Θεραπεία.....	333
10.1. Φαρμακοθεραπεία.....	333
10.2. Ψυχοθεραπεία.....	333
10.2.1. Συνθετικές παρεμβάσεις για τη μείωση του άγχους (υποστηρικτική ψυχοθεραπεία).....	335
10.2.2. Ψυχαναλυτική ψυχοθεραπεία.....	337
Βιβλιογραφία.....	340
ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ	
15. Διαταραχές της διάθεσης.....	343
1. Ιστορικά δεδομένα.....	343
2. Παρατηρήσεις περί ορολογίας.....	344
3. Επιδημιολογικά δεδομένα.....	345
3.1. Καταθλιπτικές διαταραχές.....	345

3.2. Διπολικές διαταραχές.....	346
4. Η επικράτηση των διαταραχών της διάθεσης στην Ελλάδα.....	348
5. Πρόγνωση.....	350
6. Αιτιοπαθογένεια.....	350
6.1. Γενετικοί παράγοντες.....	351
6.2. Ψυχολογικοί παράγοντες.....	351
6.3. Κοινωνικοί παράγοντες.....	352
7. Νευροβιολογία της κατάθλιψης.....	353
7.1. Νευροανατομικά στοιχεία.....	353
7.2. Νευροχημικά στοιχεία.....	353
8. Διαγνωστικά κριτήρια.....	355
8.1. Ζωτικά συμπτώματα και νευροφυτικές διαταραχές.....	358
8.2. Το παραληρητικό βίωμα των μελαγχολικών.....	358
9. Διαφοροδιάγνωση.....	368
10. Ψυχοδυναμική προσέγγιση της κατάθλιψης και της μανίας.....	368
10.1. Freud και Klein.....	368
10.2. Καταθλιπτική προσωπικότητα.....	374
10.3. Άλλα είδη κατάθλιψης.....	376
10.3.1. Η ανακλιτική κατάθλιψη.....	376
10.3.2. Η ψυχωτική κατάθλιψη.....	377
10.3.3. Το λευκό πένθος.....	377
10.4. Θεραπευτικές επιλογές.....	378
10.4.1. Κλινική αποτελεσματικότητα φαρμακοθεραπείας.....	379
10.4.2. Συμπληρωματικές θεραπείες.....	380
10.4.3. Θεραπεία συντήρησης.....	381
10.4.4. Δυσθυμία.....	381
10.5. Ποιότητα ζωής – Υγειονομικό κόστος.....	381
Βιβλιογραφία.....	386

ΓΙΩΡΓΟΣ ΤΖΕΦΕΡΑΚΟΣ, ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ

16. Αυτο- και ετεροκαταστροφικότητα.....	389
1. Αυτοκτονία.....	389
1.1. Ορισμός – Επιδημιολογικά στοιχεία.....	389
1.2. Εκτίμηση αυτοκτονικού κινδύνου.....	391
1.3. Αιτιολογία.....	392
1.4. Πρόληψη – Παρέμβαση.....	398
2. Επιθετικότητα και βία.....	399
2.1. Ορισμός – Επιδημιολογικά στοιχεία.....	399
2.2. Αιτιολογία.....	400
3. Κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες.....	402
Βιβλιογραφία.....	403

ΧΡΥΣΗ ΓΙΑΝΝΟΥΛΑΚΗ

17. Σχιζοφρένεια.....	411
1. Εισαγωγή στην ομάδα των σχιζοφρενειών.....	411
2. Ιστορική αναδρομή.....	413
3. Ιστορία των διαγνωστικών συστημάτων.....	415

3.1. Emil Kraepelin.....	416
3.2. Eugen Bleuler.....	416
3.3. Kurt Schneider.....	418
4. Η διάγνωση σήμερα.....	419
4.1. Το σχιζοφρενικό βίωμα.....	421
5. Σημεία και συμπτώματα της σχιζοφρένειας.....	421
5.1. Διαταραχές σκέψης (Διαταραχές γλώσσας).....	421
5.2. Διαταραχή του περιεχομένου της σκέψης – παραλήρημα.....	422
5.3. Διαταραχές αντίληψης – Ψευδαισθήσεις.....	423
5.4. Διαταραχές διάθεσης – Συναίσθημα.....	424
5.5. Διαταραχές βούλησης.....	425
5.6. Διαταραχές συμπεριφοράς – Ψυχοκινητικές διαταραχές.....	425
6. Αιτιολογία – Ψυχοδυναμική προσέγγιση.....	425
6.1. Οργανικοί (βιολογικοί) παράγοντες.....	426
6.1.1. Νευροδιαβιβαστικά συστήματα.....	426
6.1.1 <i>a</i> . Υπόθεση της ντοπαμίνης.....	426
6.1.1 <i>b</i> . Γλουταμινεργικό σύστημα.....	426
6.1.1 <i>γ</i> . Σεροτονίνη.....	427
6.1.2. Διαταραχές στη διεργασία της νευροανάπτυξης.....	427
6.1.3. Περιγεννητικές επιπλοκές.....	427
6.1.4. Γονίδια.....	427
6.1.5. Η κακή και ανεπαρκής διατροφή της μητέρας κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης.....	427
6.1.6. Η μεγάλη ηλικία του πατέρα κατά τη σύλληψη.....	427
6.2. Κοινωνικοί παράγοντες.....	428
6.3. Οικογένεια και επικοινωνία.....	428
6.4. Ιδιοσυστασία.....	428
6.5. Ψυχολογικές θεωρίες και ψυχοδυναμική προσέγγιση.....	429
6.5.1. Freud – Θεωρία της σύγκρουσης.....	429
6.5.1 <i>a</i> . Παραλήρημα.....	430
6.5.1 <i>b</i> . Ο θεραπευτικός χαρακτήρας του παραληρήματος.....	430
6.5.1 <i>γ</i> . Ο μηχανισμός της προβολής.....	431
6.5.2. Eugen και Manfred Bleuler – Θεωρία του ελλείμματος.....	435
6.5.3. Klein.....	435
6.5.4. Winnicott.....	435
6.5.5. Γλώσσα και σχιζοφρένεια.....	436
7. Θεραπεία.....	437
7.1. Φαρμακευτική αγωγή.....	437
7.2. Ατομική ψυχοθεραπεία.....	438
7.3. Θεραπευτικός σχεδιασμός.....	443
7.4. Ψυχοκοινωνικές παρεμβάσεις.....	443
8. Κλινική βινιέτα.....	444
Βιβλιογραφία.....	448
ΧΡΥΣΗ ΓΙΑΝΝΟΥΛΑΚΗ	
18. Άλλες ψυχωτικές διαταραχές του φάσματος της σχιζοφρένειας.....	451
1. Εισαγωγή.....	451

2. Η διάγνωση σήμερα.....	452
2.1. Η Σχιζότυπη διαταραχή προσωπικότητας.....	452
2.2. Παραληρητική διαταραχή (Παράνοια).....	452
2.2.1. Δυαδική παράνοια ή συμβιωτικό παραλήρημα (Folie a Deux).....	453
2.3. Βραχεία ψυχωτική διαταραχή και Σχιζοφρενικόμορφη διαταραχή.....	453
2.4. Σχιζοσυναισθηματικές ψυχώσεις.....	454
2.5. Ψυχωτικές διαταραχές οφειλόμενες σε ουσίες ή ιατρικές καταστάσεις.....	455
2.5.1. Ουσίες.....	455
2.5.2. Ιατρικές καταστάσεις.....	456
2.6. Κατατονία.....	456
3. Αιτιολογία – Ψυχοδυναμική προσέγγιση.....	457
4. Θεραπεία.....	458
5. Κλινική βινιέτα.....	459
5.1. Ιστορική κλινική περίπτωση παράνοιας.....	459
Βιβλιογραφία.....	462

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΟΚΚΩΛΗΣ, ΠΕΤΡΟΣ ΚΕΦΑΛΑΣ, ΓΙΩΡΓΙΟΣ ΤΖΕΦΕΡΑΚΟΣ

19. Ψυχοδυναμική διερεύνηση των εθισμών και της εξάρτησης.....	463
1. Ορισμοί και διάγνωση.....	463
2. Ιστορικά και πολιτισμικά στοιχεία.....	466
3. Αιτιολογικοί παράγοντες.....	468
4. Συμπεριφορικές απόψεις.....	470
5. Κοινωνιολογικές απόψεις.....	471
6. Νευροβιολογικές συλλογίες.....	475
7. Αποκωδικοποιώντας το ψυχικό όργανο.....	480
8. Ψυχοδυναμικές απόψεις.....	482
8.1. Δυσφορία στη σύγχρονη ψυχοπαθολογία.....	485
8.2. Φροϋδική τοξικολογία.....	486
8.3. Μεταφροϋδικές συμβολές και προσεγγίσεις.....	487
8.4. Ανακεφαλαίωση και εμβάθυνση.....	488
8.5. Η λογική του εθισμού: η ανάγκη ως πρόταγμα.....	488
8.6. Τι ναρκώνεται;.....	490
9. Η αντιμετώπιση των εξαρτήσεων.....	490
Βιβλιογραφία.....	497

ΜΑΡΙΑ ΚΟΥΝΤΖΑ

20. Οι Διαταραχές πρόσληψης τροφής.....	507
1. Ιστορική αναδρομή.....	507
2. Τα δεδομένα των βιοϊατρικών ερευνών.....	508
2.1. Επιδημιολογία.....	508
2.2. Παράγοντες κινδύνου για την εμφάνιση των ΔΠΤ.....	509
2.3. Βιολογικοί παράγοντες.....	509
3. Κλινική εικόνα.....	510
3.1. Ψυχογενής ανορεξία.....	510
3.1.1. Ανορεξία.....	511
3.1.2. Απώλεια βάρους – Διαταραχή στην αντίληψη της εικόνας σώματος.....	511
3.1.3. Αμνόρροια.....	513
3.1.4. Άλλα ψυχοπαθολογικά χαρακτηριστικά των ανορεκτικών ασθενών.....	513

3.2. Ψυχογενής βουλιμία.....	513
3.2.1. Τα βουλιμικά επεισόδια	514
3.2.2. Άλλες πτυχές της ψυχοπαθολογίας των βουλιμικών ασθενών.....	515
3.3. Διαταραχή επεισοδιακής υπερφαγίας.....	515
3.4. Άλλες διαταραχές πρόσληψης τροφής.....	516
4. Διαφορική διάγνωση.....	516
5. Ψυχοπαθολογία.....	517
5.1. Η ψυχαναλυτική προσέγγιση.....	517
5.2. Η γνωσιακή – συμπεριφοριστική προσέγγιση	520
5.3. Η οικογενειακή προσέγγιση.....	521
6. Θεραπεία.....	522
6.1. Η ψυχοθεραπεία.....	522
6.2. Η χρήση των ψυχοτρόπων.....	523
6.3. Η νοσηλεία.....	523
7. Συμπέρασμα/Επίλογος.....	524
Βιβλιογραφία.....	527
ΓΙΩΡΓΟΣ ΤΖΕΦΕΡΑΚΟΣ	
21. Άνοια.....	529
1. Εισαγωγή.....	529
2. Επιδημιολογία – Αιτιολογία	530
3. Κλινική εικόνα.....	530
4. Διάγνωση.....	532
5. Διαχείριση.....	532
Βιβλιογραφία.....	534
ΓΙΩΡΓΟΣ ΤΖΕΦΕΡΑΚΟΣ	
22. Διπλή διάγνωση.....	537
1. Ορισμός.....	537
2. Διαγνωστικά κριτήρια	537
3. Επιδημιολογικά δεδομένα.....	539
4. Μοντέλα συσχέτισης.....	541
5. Θεραπευτικά μοντέλα.....	542
6. Θεραπευτική στρατηγική.....	544
6.1. Αρχικό θεραπευτικό πλάνο.....	544
6.2. Αναπροσαρμογή θεραπευτικού πλάνου.....	545
6.3. Εξέλιξη της θεραπείας.....	546
Βιβλιογραφία.....	548
ΙΑΚΩΒΟΣ ΚΛΕΩΠΑΣ	
23. Οι οριακές διαταραχές και η εξέταση της οριακότητας στην ψυχοπαθολογία.....	553
1. Ψυχοδυναμική προσέγγιση και φαινομενολογική διάγνωση των οριακών καταστάσεων.....	556
2. Η ψυχοδυναμική προσέγγιση των οριακών καταστάσεων.....	558
2.1. Η Οριακή διαταραχή ως διαταραχή προσωπικότητας.....	559
2.2. Η δυναμική της έννοιας των ορίων.....	562
2.3. Η σημασία της σχέσης με το αντικείμενο στις οριακές διαταραχές.....	563

3. Διερεύνηση της ψυχοπαθολογίας των οριακών καταστάσεων	564
3.1. Η γενετική διάσταση των οριακών καταστάσεων.....	565
3.1.1. Το τραύμα.....	566
3.1.2. Οι οριακές καταστάσεις ως διαταραχή του ναρκισσισμού.....	567
3.1.3. Οι οριακές καταστάσεις ως διαταραχή των διεργασιών ενδοβολής και απαρτίωσης του αντικειμένου και του εαυτού.....	569
3.1.4. Οι οριακές καταστάσεις ως διαταραχή του βιώματος της προσκόλλησης.....	570
3.2. Η διάσταση των ψυχικών διεργασιών των οριακών καταστάσεων.....	573
3.2.1. Το άγχος.....	574
3.2.2. Οι μηχανισμοί άμυνας.....	576
3.2.3. Η συναισθηματική και αναπαραστατική λειτουργία.....	577
4. Η πορεία των οριακών διαταραχών και η θεραπευτική προσέγγιση.....	579
4.1. Η εξέλιξη των οριακών διαταραχών.....	579
4.2. Θεραπευτική προσέγγιση.....	580
4.2.1. Η μεταβιβαστική σχέση στη θεραπεία οριακών ασθενών.....	582
Συμπερασματικά.....	584
Βιβλιογραφία.....	584

ΙΑΚΩΒΟΣ ΚΛΕΩΠΑΣ, ΜΑΡΙΝΑ ΣΚΟΥΡΤΕΛΗ

24. Ψυχοσωματική.....	587
1. Εισαγωγή – Περίληψη.....	587
2. Ιστορικό και ορισμοί της ψυχοσωματικής.....	587
2.1. Ορισμοί.....	589
2.2. Όρια και εννοιολογικοί περιορισμοί της ψυχοσωματικής.....	590
3. Η ταξινόμηση των διαταραχών σωματικών συμπτωμάτων στα ταξινομητικά συστήματα.....	592
4. Η ψυχαναλυτική ψυχοσωματική.....	593
4.1. Η σημειολογία και η νοσογραφία στην ψυχαναλυτική ψυχοσωματική.....	593
4.2. Η κλινική του συστήματος παλινδρόμησης και καθήλωσης.....	595
4.3. Η χρηστική σκέψη.....	597
4.4. Η θεμελιώδης κατάθλιψη.....	598
4.5. Η κλινική των πράξεων και της δράσης.....	599
4.6. Οι αυτοπρεμιστικές διαδικασίες.....	590
4.7. Το ψυχικό όργανο και οι ψυχικές άμυνες στην ψυχοσωματική.....	600
4.8. Διαφοροδιαγνωστικά στοιχεία της ψυχοσωματικής κλινικής.....	603
4.8.1. Η διαφορά της έννοιας της ενέργειας και των διεγέρσεων.....	603
4.8.2. Η κλινική των πράξεων και της δράσης στην ψυχοσωματική και άλλες παθολογικές οντότητες.....	604
4.8.3. Η επανάληψη συμπεριφορών και συνηθειών στην ψυχοσωματική και στις νευρώσεις.....	604
4.9. Η κλινική της σχέσης με το αντικείμενο στην ψυχοσωματική.....	605
5. Η προσέγγιση της θεωρίας του δεσμού (προσκόλλησης).....	606
6. Σύγκριση των προσεγγίσεων της θεωρίας του δεσμού και της ψυχαναλυτικής ψυχοσωματικής.....	608
7. Η ψυχοσωματική ιατρική.....	611
8. Η έννοια του στρες στην ψυχοσωματική και η ψυχο-νευρο-ανοσολογία.....	614
9. Στοιχεία της ψυχοσωματικής κλινικής εξέτασης.....	617

Συμπερασματικά.....	618
Βιβλιογραφία.....	619

ΙΑΚΩΒΟΣ ΚΛΕΩΠΑΣ, ΣΤΕΛΙΟΣ ΦΑΡΣΑΛΙΩΤΗΣ

25. Τραύμα.....	623
1. Εισαγωγή.....	623
2. Βασικές μορφές ψυχικού τραύματος.....	625
2.1. Περιγραφή των τραυματικών διαταραχών στα ταξινομητικά συστήματα.....	625
2.1.1. Η ταξινόμηση στο DSM-5.....	625
2.1.2. Η ταξινόμηση στο ICD-10.....	626
2.2. Σημειολογία των τραυματικών καταστάσεων.....	627
2.3. Γενική περιγραφή της τραυματικής συμπτωματολογίας.....	628
3. Η ψυχαναλυτική προσέγγιση του τραύματος.....	629
3.1. Η έννοια του ψυχικού τραύματος στο έργο του S. Freud.....	631
3.2. Η θεωρία του S. Ferenczi, η σχέση με το αντικείμενο και η σχέση του Εγώ.....	634
3.3. Η προσέγγιση της κλινικής του Tavistock.....	634
3.4. Η προσέγγιση του A. Green, η μνήμη στο τραύμα, το «αρνητικό».....	636
3.5. Η προσέγγιση του M. Fain, το πρώιμο τραύμα, η έννοια της τραυματικής κατάστασης.....	638
3.6. Η προσέγγιση της ψυχοσωματικής θεωρίας, η προσαρμογή και η αποδιοργάνωση.....	639
3.7. Η προσέγγιση του R. Roussillon, ο πρωτογενής τραυματισμός, τα στάδια του τραυματικού.....	640
3.8. Τραυματικό δυναμικό και δυναμικό μετάλλαξης.....	641
4. Τραύμα και ψυχοπαθολογία.....	642
5. Θεραπευτική προσέγγιση.....	643
Συμπερασματικά.....	644
Βιβλιογραφία.....	645

Ε. ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ – ΝΕΥΡΟΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

ΧΡΥΣΗ ΓΙΑΝΝΟΥΛΑΚΗ

26. Αποσυνδεδετικές διαταραχές.....	649
1. Εισαγωγή (Αποσύνδεση/τραύμα έναντι απώθησης/υστερίας).....	649
2. Διαγνωστικά κριτήρια.....	652
2.1. Αποσυνδεδετική διαταραχή της ταυτότητας.....	653
2.2. Αποσυνδεδετική αμνησία – Αποσυνδεδετική φυγή.....	654
2.3. Διαταραχή αποπροσωποποίησης και αποπραγματοποίησης.....	655
3. Ψυχοδυναμική προσέγγιση στην αιτιολογία και την παθογένεση.....	656
4. Θεραπεία.....	657
4.1. Ατομική ψυχοθεραπεία.....	657
4.2. Ομαδική θεραπεία.....	658
4.3. Κλινική βινιέτα.....	659
Βιβλιογραφία.....	663

ΙΑΚΩΒΟΣ ΚΛΕΩΠΑΣ

27. Διαταραχές του συστήματος ύπνου – ονείρου – εγρήγορσης	665
1. Σημειολογία διαταραχών του συστήματος ύπνου – ονείρου – εγρήγορσης.....	666
1.1. Ταξινομητικά συστήματα ICD-10 και DSM-5.....	666
1.2. Η ψυχοδυναμική προσέγγιση των διαταραχών του συστήματος ύπνου – ονείρου – εγρήγορσης.....	667
2. Περιγραφή των βασικών μορφών διαταραχών.....	669
3. Στοιχεία της φυσιολογίας και της αρχιτεκτονικής του συστήματος ύπνου – ονείρου – εγρήγορσης.....	671
4. Θεραπευτική.....	674
Συμπερασματικά.....	674
Βιβλιογραφία.....	674

ΟΡΕΣΤΗΣ ΓΙΩΤΑΚΟΣ

28. Νευροβιολογία και ψυχοπαθολογία	677
1. Νευροδιαβίβαση.....	677
2. Τα δίκτυα του εγκεφάλου.....	679
3. Νευροβιολογία του συναισθήματος.....	680
4. Νευροβιολογία της αστάθειας συναισθήματος.....	681
5. Νευροβιολογία της κατάθλιψης.....	682
6. Η νευροβιολογία του άγχους.....	683
7. Η νευροανατομία των κρίσεων πανικού.....	684
8. Το νευροβιολογικό μοντέλο της επιθετικότητας.....	685
9. Νευρολογικά ευρήματα στη σχιζοφρένεια.....	686
10. Η νευροβιολογία του αυτισμού.....	687
11. Επίλογος.....	688
Βιβλιογραφία.....	690

ΙΑΚΩΒΟΣ ΚΛΕΩΠΑΣ

29. Νευροεπιστήμες και ψυχανάλυση	691
1. Εισαγωγή.....	691
2. Μεθοδολογικά ερωτήματα του διαλόγου μεταξύ ψυχανάλυσης και νευροεπιστημών.....	695
3. Νευροδυναμική.....	697
4. Μορφές του ασυνειδήτου.....	700
4.1. Η διάκριση συνείδησης – ασυνειδήτου στον άξονα των φλοιο-υποφλοιωδών συνδέσεων.....	701
4.2. Η διάκριση συνείδησης – ασυνειδήτου στον άξονα των διημισφαιρικών συνδέσεων.....	702
4.3. Η διάκριση συνείδησης – ασυνειδήτου στον άξονα μετωπιαίου λοβού και ραχιαίων περιοχών του φλοιού.....	702
5. Οι δυναμικές συνδέσεις ψυχισμού και εγκεφάλου. Νευρωνικές και ψυχικές τοπικές.....	704
6. Το ερώτημα του μονισμού σώματος και ψυχισμού και το “binding problem”.....	711
7. Κλινικές εφαρμογές και θεωρητικές προσεγγίσεις.....	713
Βιβλιογραφία.....	719

ΣΤ. ΕΙΔΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ

ΙΩΑΝΝΑ ΚΟΥΣΤΕΝΗ

30. Σύγχρονη ψυχοδυναμική θεραπεία και ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα	725
1. Ιστορική εισαγωγή.....	725
2. Θεραπευτικές προκλήσεις.....	727
3. Επίλογος.....	731
Σημειώσεις – ορισμοί.....	733
Βιβλιογραφία.....	735

Ζ. ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ, ΜΑΡΙΝΑ ΣΚΟΥΡΤΕΛΗ

31. Διακλαδικές θεραπευτικές ομάδες στην Κοινωνική Ψυχιατρική:

Το μοντέλο του case management	743
1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις.....	743
2. Ψυχιατρικές διαταραχές και κοινωνικές παρεμβάσεις.....	743
3. Σύντομα ιστορικά στοιχεία για τις κοινοτικές ομάδες ψυχικής υγείας.....	744
4. Η σύνθεση της ομάδας.....	744
5. Θεωρητικό ψυχοδυναμικό πλαίσιο λειτουργίας της κοινοτικής ομάδας ψυχικής υγείας.....	745
6. Ορισμός.....	746
7. Εξέλιξη – Διαφοροποίηση.....	747
8. Αποτελεσματικότητα.....	748
9. Θεραπευτική συμμαχία ως βάση απαρτίωσης βιολογικών, ψυχοθεραπευτικών και ψυχοκοινωνικών παραμέτρων.....	750
Συμπεράσματα.....	752
Βιβλιογραφία.....	754

ΜΑΡΙΝΑ ΣΚΟΥΡΤΕΛΗ

32. Ψυχοθεραπευτικές προσεγγίσεις	757
1. Ορισμός.....	757
2. Το πλαίσιο της ψυχοθεραπείας.....	758
3. Ψυχοθεραπευτικές προσεγγίσεις.....	759
4. Ανθρωποκεντρικές προσεγγίσεις.....	761
5. Ψυχοδυναμικές προσεγγίσεις.....	762
6. Γνωσιακές – συμπεριφορικές προσεγγίσεις.....	764
7. Συστημικές προσεγγίσεις.....	765
8. Κλινική βινιέτα.....	767
Συμπερασματικά.....	768
Βιβλιογραφία.....	770

ΒΑΣΙΛΗΣ ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ

33. Η ατομική ψυχαναλυτική ψυχοθεραπεία	777
1. Εισαγωγή.....	777
2. Το πλαίσιο.....	778

• | Περιεχόμενα

3. Μεταβίβαση	779
4. Αντιστάσεις.....	780
5. Κατασκευές.....	780
Βιβλιογραφία.....	782

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ

34. Εισαγωγή στην ομαδική ψυχαναλυτική ψυχοθεραπεία	783
1. Εισαγωγή.....	783
2. Σύντομη ιστορική αναδρομή.....	784
2.1. Η θεωρία του πεδίου και η δυναμική των ομάδων.....	785
2.2. Νεότερες ψυχαναλυτικές θεωρίες και κλινική των ομάδων.....	785
2.3. Η γαλλική ψυχαναλυτική παράδοση (Παρίσι, 1960).....	787
3. Η πρακτική της ομαδικής ψυχοδυναμικής ψυχοθεραπείας.....	788
3.1. Θεραπευτικοί παράγοντες.....	788
3.2. Ομαδικές νόρμες.....	789
3.3. Επιλογή ασθενών.....	790
3.4. Ο ομαδικός θεραπευτής.....	791
4. Υποκείμενες ψυχοδυναμικές αρχές.....	791
Βιβλιογραφία.....	794

ΙΩΑΝΝΑ ΚΟΥΣΤΕΝΗ

35. Επιστημονική τεκμηρίωση της ψυχοδυναμικής ψυχοθεραπείας.....	795
1. Αντιφάσεις και διαφωνίες.....	795
2. Επιστημονικά τεκμηριωμένη ψυχοθεραπεία.....	797
3. Τεκμηριωμένη αποτελεσματικότητα της ψυχοδυναμικής θεραπείας.....	799
4. Αντί επιλόγου.....	802
Βιβλιογραφία.....	804

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΓΙΩΤΣΙΔΗ, ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ

36. Θεραπευτική σχέση – Αντιστάσεις – Θεραπευτικό πλαίσιο	811
1. Εισαγωγικά σημεία.....	811
2. Βασικές διαστάσεις της θεραπευτικής σχέσης στην ψυχαναλυτική/ψυχοδυναμική ψυχοθεραπεία.....	813
2.1. Θεραπευτική συμμαχία.....	813
2.1.1. Σύντομες ιστορικές σημειώσεις για τη θεραπευτική συμμαχία.....	813
2.2. Μεταβίβαση – Αντιμεταβίβαση.....	816
2.2.1. Μεταβίβαση.....	816
2.2.2. Αντιμεταβίβαση.....	818
2.3. Πραγματική σχέση.....	821
3. Βασικά συστατικά της θεραπευτικής σχέσης στην ψυχαναλυτική/ψυχοδυναμική ψυχοθεραπεία.....	822
3.1. Ενσυναίσθηση.....	822
3.2. Ανάλυση αντιστάσεων του θεραπευόμενου.....	826
4. Το θεραπευτικό πλαίσιο.....	830
5. Αντί επιλόγου.....	835
Βιβλιογραφία.....	837

ΓΙΩΡΓΟΣ ΤΖΕΦΕΡΑΚΟΣ, ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ

37. Ψυχοφαρμακολογία	843
1. Εισαγωγή.....	843
2. Βασικές έννοιες.....	844
3. Κατηγορίες ψυχιατρικών φαρμάκων.....	845
3.1. Αντιψυχωσικά.....	846
3.2. Αντικαταθλιπτικά.....	847
3.3. Σταθεροποιητές της διάθεσης.....	849
3.4. Αγχολυτικά – Υπναγωγά.....	850
3.5. Διεγερτικά του ΚΝΣ.....	852
4. Ψυχανάλυση και Ψυχοφαρμακολογία.....	853
5. Ερευνητικά δεδομένα για μια ψυχοδυναμική ψυχοφαρμακολογία.....	856
6. Τα πλεονεκτήματα του συνδυασμού φαρμακοθεραπείας και ψυχοθεραπείας.....	858
Βιβλιογραφία.....	861

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ

38. Επείγοντα και κρίση στην ψυχιατρική	865
1. Εισαγωγή.....	865
2. Ορισμοί επειγόντων και κρίσης.....	866
3. Τυπολογία των αιτημάτων.....	867
3.1. Επείγοντα.....	867
3.2. Κρίση.....	869
4. Εμπόδια και αντιστάσεις.....	870
5. Βασικοί στόχοι θεραπευτικών και ψυχοκοινωνικών παρεμβάσεων σε καταστάσεις επειγόντων και κρίσης.....	871
6. Απαρτίωση επιστημολογικών παρεμβάσεων.....	872
Βιβλιογραφία.....	874

ΝΙΚΟΣ Κ. ΣΤΕΦΑΝΗΣ

39. Υπηρεσίες έγκαιρης παρέμβασης στην ψύχωση (ΕΠΨ):

Μια νέα μορφή κοινοτικής ψυχιατρικής	875
1. Εισαγωγή – Σκεπτικό.....	875
2. Αλλαγή πλεύσης.....	877
3. Αρχές και λειτουργία.....	877
4. Αποτελεσματικότητα.....	879
5. Το οικονομικό επιχείρημα.....	880
6. Η ελληνική εμπειρία.....	880
7. Συμπεράσματα.....	881
Βιβλιογραφία.....	883

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ

40. Αρχές σύγχρονης οργάνωσης των υπηρεσιών ψυχικής υγείας: Εννοιολογικό πλαίσιο, τεκμηριωμένη κοινοτική ψυχιατρική φροντίδα, μελλοντικές προκλήσεις	885
1. Εισαγωγή.....	885
2. Ψυχοθεραπεία και Κοινοτική Ψυχιατρική.....	888
3. Αρχές και εννοιολογικό μοντέλο της σύγχρονης Κοινοτικής Ψυχιατρικής.....	889
4. Μοντέλο matrix.....	891

• | Περιεχόμενα

5. Το προφίλ μιας εξισορροπημένης ενδο- και εξωνοσοκομειακής φροντίδας	893
6. Ψυχιατρική μεταρρύθμιση στην Ελλάδα και σύγχρονες προκλήσεις	895
7. Δίκην συμπεράσματος	896
Βιβλιογραφία.....	897

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ

41. Ψυχοκοινωνική αποκατάσταση και Ανάκαμψη (Recovery)	899
1. Εννοιολογικό πλαίσιο του recovery	899
2. Ιστορική διαδρομή	901
2.1. «I have a dream»	901
3. Πολιτικές φροντίδας στην ψυχική υγεία	902
4. Η κοινωνική ενσωμάτωση. Ο λήπτης ως εμπειρογνώμονας του σχεδίου ανάκαμψής του	903
5. Το recovery στην καθημερινή κλινική και αποκαταστασιακή πρακτική	904
6. Αντιστάσεις στην εφαρμογή του μοντέλου ανάκαμψης στην ελληνική ψυχιατρική πραγματικότητα	906
7. Προβληματική της ίασης και ψυχανάλυση	907
8. Δίκην συμπεράσματος	908
Βιβλιογραφία.....	910

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ ΤΖΕΦΕΡΑΚΟΣ

42. Το νομικό πλαίσιο άσκησης της ψυχιατρικής και τα δικαιώματα στην ψυχική υγεία	913
1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις σχετικά με τα δικαιώματα στην ψυχική υγεία	913
2. Η ακούσια νοσηλεία ψυχικά πασχόντων στην Ελλάδα	916
3. Νομικό πλαίσιο και πρακτική εφαρμογή	917
4. Επαγγελματικό απόρρητο και ψυχική υγεία	919
4.1. Νομικό πλαίσιο: Υποχρέωση τήρησης απορρήτου	919
4.2. Νομικό πλαίσιο: Άρση του ιατρικού απορρήτου	920
Βιβλιογραφία.....	921

Γλωσσάρι	923
-----------------------	------------